

“Usta ustaysa eğer, çırağına aşk öğretir”!..

*Aşkın sesi neyden söyler
Gizli sırlar ayan eyler
Söyleyen Hak dinleyen Hak
Hak'tan başka birşey var mı?
Fânî*

Rahmetli babam Lütfi Filiz, kendi açtığı “bolâhenk nısfıye”yi elimden bırakmayacağıımı görüp de bir müzik kulağına sahip olduğuma hükmedince, “Bu iş böyle olmaz, bir *fem-i saadet*’ten destûr almadan başlamayalım biz bu işe” demiş, elimden tuttuğu gibi, Tire’den Ödemiş’e, Sencer Derya Beyefendi hocamın evine götürmüştü beni... Bu kez, bolâhenk yerine yine babamın açtığı “mansûr” ney vardı elimde; Hoca neyi alıp önce öptü, sonra başına koydu, sonra da elime uzatıp, “Hadi bakalım!..” dedi; böylece, bir “kutlu ağız”dan destûr alıp ney meşkine başlamış oldum.

Dolayısıyla, ilk derslerimi aldığım Sencer Derya hocamın ney yolculuğumdaki yeri, başka üstadlarımla karşılaştırılamayacak bir ayrıcalığa sahip. Ama bundan da önemli olarak Sencer hocamın gönlümdeki müstesnâ yeri, onun “öğretme metodu”yla ilgili:

Sencer hocam, onunla meşk etme şansı bulduğum her derste öylesine bir öğretme aşkı ve heyecanıyla dolup taşardı ki, bu aşk bana ister istemez öğrenme şeklinde yansırıdı... Sencer hocam, fazladan, “*ney’den çıkması gereken sesin, aslında, insanın kendine söylemesi gereken ses olduğu*”nu söylerdi. Bunu müziğimde olduğu kadar hayatın geri kalan tüm yollarında da kendime düstûr edindim ve bu önsözün başlığında okuduğunuz gibi, kendimce, “*Usta ustaysa eğer, çırağına aşk öğretir*” sözüne ulaştım.

Bu kitapta, böylesi bir aşkın, böylesi bir öğretme-öğrenme heyecanının, kırk yıl boyunca yüzlerce talebe yetiştiren “metod”unu, zevkini, neş’esini Sencer Hoca’nın kendine has üslubundan okuma, öğrenme, meşk etme şansı bulurken; “ney üfleme”nin sadece bir “teknik” mesele değil, ancak derin bir felsefeyle ikmâl edildiğinde ulaşılabilecek bir “kutlu seda” olduğunu kavrayacaksınız.

Neyle yürüdüğüm bu yolda Hocam’a ait bu bilgi ve meşk metodunun kitap haline gelmesinde bir nebze de olsa katkım olduğu için mutluyum. Bu kitap, tıpkı yıllar önce benim aldığım feyz gibi, dilerim pek çok ney talebesinin feyz almasına vesîle olur... Dilerim pek çok “seda tâlibi” ve âşık, bu kitabın her satırına sinmiş aşk’tan hissedâr olur.

A. Şenol Filiz

Önsöz

Neyin çok eskilerden beri musikide kullanıldığı, Türkler tarafından özellikle Hz. Mevlânâ ile dini musikimize girdiği, gün geçtikçe mevleviliğin sembolü müzik aleti durumuna geldiği bilinir. Mevlevilik deyince neyin, ney deyince de mevleviliğin hatta Cenab-ı Allah'ın hatıra geldiği, uhrevi bir mânânın meydana geldiği malûmdur. Neyin sesindeki içli ve duygulandırıcı öz ve tesir Hz. Mevlânâ'ya yüksek bir coşkunluk içerisinde “neyini, tanburunu al da gel” dedirtmiştir. Mevlânâ gerçekte o yüce dergâha, Allah ve hak sevgisine, resulullahın aşkına bizleri çağırılmaktadır. O coşuş da zaten bu hale erenlerindir.

Böyle bir nimete erenler ki, neş'e, zevk ve sürur içerisinde olurlar. Tekbir'deki, salâvat-ı şerife'deki o yüksek ruh anlayışı ve ifade bizleri ulu dergâha çağırılmakta, neyin sesindeki davet de elsiz-ayaksız, dilsiz-dudaksız, işaretsiz, özümüze yalın bir çağrıdır. Bu dili herkes anlar. Putperesti, mecûsisi, hıristiyanı, musevisi de anlar. Kasıt o öze hitaptır.

“Ey dost! Ey neye, neyin sesine âşık talip! Esasta sen seni arayıp çağırılmadın. Bul kendini. Bu çağrıya, sana başlangıçta bir destek, yardım ve yol olsun diye çok çok acizane olan tarifi senin için yaptım. Bir deliğinden bir çok çeşit avaze, nağme ve ses çıkan bu kamış parçası esasında basit kurallarla, nota işaretleri ve kaideleriyle de hiçbir zaman öğrenilmez. Sen notayı ve musikiyi çok iyi bilsen de, yine bir bilene neyi üflemeden önce danış. Aşk, şevki, zevki, feyzi ehlinden, erbabından öğren. Onun için sana yakın olabilecek ney âşıklarını ve neye aşınaları ara. O âşıklardan destur al, himmet al ve feyiz al. Bu ezeli ve ebedi olan ilâhi musikiye sen de neyinle katıl. Aşkın ve feyzin bol olsun.”

Sözümüzü şairlerimizden Bâki ile bitirelim:

*Avâzeyi bu âleme Davud gibi sal;
Bâki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş.*

Sencer DERYA

İçindekiler

Önsöz	5
Rahmetli Hocam Şevki Sevgin	9
Neyin Tarihçesi	11
Türk Kültürü ve Edebiyatında Ney	12
Geçmişten Günümüze Neyzenler	14
Mutasavvıfın Gözüyle Ney	17
Bölüm 1: Genel Müzik Bilgileri	19
Ses ve Sesin Tanımı	19
Müzikte Kullanılan Seslerin Özellikleri	19
Bölüm 2: Ney'in Bölümleri	28
Kamış	28
Başpare	28
Parazvana (Bilezik)	29
Neyin Boğumlarının Sarılması	29
Neylerin Bakımı ve Yağlanması	29
Neyin Yapılmasında ve Üflemesinde Akorda Tesir Eden Hususlar	29
Neylerin Cinsleri ve Muhtelif Ahenk İsimleri	31
Neyin Ses Sahası (Ambitusu)	33
Akort Bilgisi	33
Ney Üflemek ve Sıhhat Yönüyle İlgisi	33
Bölüm 3: Metoda Giriş	35
Ney Üflemeye Hangi Akorttaki Neyle Başlamalıdır?	35
Neyin İlk Tutuş Şekli, Tutuş Pozisyonu	35
Neyde Ses Çıkarma ve Ses Elde Etme	35
Neyde Üfleyiş Şiddetlerine Göre Ayrım ve Nefes Şekilleri	37
Neyde Önce Hangi Sesi Çıkarmaya Çalışmalıdır?	38
Neyde Sıcak, Ilık, Soğuk Nefesle Çıkan Seslerin Ayrımı ile Çıkış Yöntemi Tarifleri	40
Bemol ve Diyez Seslerin Elde Ediliş ve Çıkarılış Tarifleri	44
Kaba (Dem) Seslerin Çıkarılması ve Kontrolü	46
Neyin Saz Topluluğu İçerisindeki Entonasyonu (Saz Düzeni ve Akort)	46
Neyde Dudak Pozisyonları ve Dudak Kaydırmaları	46
Neyde Kolay Çıkarılabilen Sesler Sırasına Göre Basit Çalışmalar	65
Bölüm 4: Türk Musikisinde Makam	84
Makamlara Göre Kullanılması Uygun Olan Neyler ve Akortlar	85
Ney Solosu ve Taksim	87
Taksim	87
Türk Müziğinde Kullanılan Sesler	88
Türk Müziğinde Temel Dörtlü ve Beşli Diziler	89
Basit Makamlar	91
Seçtiğimiz Eserler	126
Bölüm 5: Türk Musikisinde Usuller	161
Küçük Usuller	163
Bazı Usullerin Mevlevi Ayinlerindeki Muzaaf Vuruluş Şekilleri	173
Ney Şiirleri	177
Ekler	187
Fotoğraflar	195